

КРЕАТИВНОСТ У ОБРАЗОВАЊУ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ НАСТАВНИКА

Славица Максић и Јелена Павловић (2022). *Креативност у образовању из перспективе наставника*. Београд: Институт за педагошка истраживања, 24 цм, 208 стр.

Књига *Креативност у образовању из перспективе наставника*¹ објављена је 2022. године у издању Института за педагошка истраживања (Београд). Ауторке публикације су др Славица Максић (Институт за педагошка истраживања у Београду) и др Јелена Павловић (Одељење за психологију на Филозофском факултету Универзитета у Београду).

Креативност, као једно од највише изучаваних поља у области психологије и других друштвених и хуманистичких наука, представља истакнути предмет проучавања и у оквиру образовања будући да би ова област друштвеног деловања требало да створи услове за испољавање и развој креативности од најранијег узраста. Међутим, иако је креативност учестали предмет изучавања, постоји неуједначеност између досадашњих теоријских сазнања и стања у пракси. Као реакција на овакву ситуацију настала је књига *Креативност у образовању из перспективе наставника*. Управо је намера ауторки да се теоријски модели развоја креативности у већем степену повежу са образовним радом. Публикација је предметно оријентисана на имплицитне теорије и уверења васпитача и наставника о природи креативности и условима за њен развој у васпитнообразовним установама. Књига садржи осам поглавља, која се логички надовезују једно на друго.

У првом поглављу под називом *Научне теорије и модели креативности* ауторке на веома занимљив и јасан начин уводе читаоца у садржај књиге разматрајући различите дефиниције креативности, истичући континуираност на-

¹ Књига представља резултат реализације програма научноистраживачког рада Института за педагошка истраживања у Београду који је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (бр. уговора 451-03-68/2022-14/200018)

учног проучавања ове теме и сумирајући досадашње истраживачке налазе. На систематичан начин приказане су теорије и модели најутицајнијих идеја о природи феномена креативности, као и о развоју и начинима њеног изражавања у образовању. Анализирани су следећи модели: Модел креативности 4П, Модел креативности 5А, Системски модел креативног тока, Модел креативности 4К, Инвестициона теорија и пропулзивни модел креативности и Динамички компонентни модел креативности и иновативности. Због детаљног разматрања досадашњег научног тумачења креативности, ово поглавље истраживачима креативности пружа значајан теоријски преглед области, а практичарима омогућава да сопствена уверења и идеје о креативности боље разумеју и анализирају у односу на најпознатије теоријске концепције у овој области.

У поглављу *Имплицитне теорије креативности* ауторке, најпре, на врло пријемчив начин указују на суштинске и садржајне разлике између експлицитних и имплицитних теорија, дајући нове увиде у значај имплицитних теорија за свеобухватно разумевање креативности, посебно у домену истраживања креативности појединаца и група. Дискутује се о различитим приступима у испитивању имплицитних теорија креативности и о постојећим емпиријским налазима. Посебно значајни делови овог поглавља односе се на интерпретацију резултата истраживања о имплицитним теоријама креативности различитих утицајних група (посебно васпитача и наставника) и на дискусију о сличностима и разликама у имплицитним концепцијама креативности припадника различитих култура. Уз овакав приступ ауторке истичу значај улоге ширег друштвеног контекста за разумевање креативности у образовној пракси.

У трећем поглављу, чији је наслов *Креативност и образовање*, ауторке обрађују међусобно прожимајући однос креативности са учењем и наставом, приказују актуелна искуства у вези са подстицањем креативности у образовању и упућују на европска и национална стратешка документа, као и на законске и подзаконске акте, у којима се наглашава потреба да се креативност развија у образовању. Такође, указано је и на улогу васпитног и наставног особља у примени активности усмерених на унапређивање креативности. Поред тога, на критички начин се приступа налазима о карактеристикама васпитача и наставника и тренутном стању у овој области и разматрају се услови неопходни за реализовање постављених циљева. На овај начин ауторке повезују императиве савременог друштва, тренутну ситуацију у пракси и могућности за подстицање креативности, пружајући читаоцима увид у супротстављене стварности: идеалној и актуелној.

Поглавље *Примењена истраживања креативности у образовању у Србији* представља уводни део и методолошку основу за наредна три поглавља у којима су приказана истраживања о имплицитним теоријама креативности стручњака из области образовања која су реализовале ауторке. Читаоцима су представљени предмет, општи и специфични циљеви истраживања, каракте-

ристике узорка, као и микс-методски приступ у прикупљању и анализи података.

У петом поглављу *Студија 1. Развој модела за испитивање имплицитних теорија креативности у образовању* дати су резултати истраживања о томе како истраживачи и наставници концептуализују и дефинишу креативност, како перципирају њено испољавање и могућности за њен развој у оквиру образовног система. На основу резултата својих истраживања, ауторке су конципирале моделе за тумачење имплицитних теорија креативности. Налази приказани у овом поглављу нису омогућили читаоцу да само стекне увид у уверења о креативности истраживача и наставника, већ су и поткрепили заснованост Модела креативности 4П (уз одређене модификације), као и конципирање Развојног, Експертског и Интегрисаног модела креативности. Наиме, изузетан допринос садржаја овог поглавља препознаје се у потврди једног од најистакнутијих модела креативности, али и у томе што су конструисани нови, емпиријски засновани модели креативности.

У поглављу *Студија 2. Провера модела за испитивање имплицитних теорија креативности у образовању* ауторке описују истраживање чији резултати валидирају примену конципираних модела, али их у извесној мери и допуњују садржајима који моделима нису предвиђени. Поред својеврсног научног доприноса, поглавље омогућава читаоцима да стекну свеобухватнију слику о постојећим уверењима наставника основне и средње школе о природи, испољавању и развоју креативности.

Надовезујући се на претходна два поглавља, у седмом поглављу, чији је назив *Студија 3. Примена модела за испитивање имплицитних теорија креативности у образовању*, др Максић и др Павловић опсежно приказују резултате квантитативног дела истраживања које упућује на сличности и разлике у уверењима запослених у васпитнообразовним установама (од предшколског до универзитетског нивоа), као и на ефекте изабраних карактеристика испитаника и специфичних обележја установе у којој су запослени на њихова уверења о креативности, њеном испољавању и о могућностима за њен развој. Ауторке информишу и о сличностима и разликама у уверењима о креативности испитаника у односу на њихову позицију, односно радно место. Садржај овог поглавља даје јасан увид у стање у образовној пракси и указује на улогу различитих фактора у формирању уверења о креативности, те стога представља значајну основу за планирање интервенција и будућих истраживања.

У финалном поглављу, чији је назив *Закључци, импликације и будућа истраживања*, осим кратке рекапитулације садржаја књиге и издвајања кључних налаза и њихове интерпретације у контексту досадашњих сазнања, ауторке наводе значајне импликације за подстицање и развој креативности у педагошкој пракси и дају јасне и конкретне смернице за будућа истраживања у овој области.

У књизи *Креативност у образовању из перспективе наставника* на веома занимљив и јасан начин се сумирају актуелне концепције о креативности и презентују веома вредни истраживачки налази. Искрпно научно тумачење креативности, сажимање постојећих теоријско-емпиријских сазнања и преглед великог броја оригиналних извора указује на изузетан научни допринос ове публикације. Посебан значај књиге препознаје се у верификацији једног од најистакнутијих модела креативности, као и конципирању нових модела. С тим у вези, књига може послужити као инспирација истраживачима да тестирају друге теоријске моделе креативности, али и да будућа истраживања реализују са другим значајним учесницима. Поред научне важности, приказани садржај може представљати користан „алат” запосленима у образовању за промишљање и преиспитивање властитих уверења о креативности, што чини први корак ка промени постојеће праксе. У књизи се истичу фактори значајни за неговање креативности у образовању, чиме се подиже и ниво свести практичара о сопственом, али и о утицају других фактора на креативност ученика из школског окружења. Стил писања ауторки обезбеђује да се садржај књиге приближи и учини привлачним читаоцима различитог образовања и усмерења. На крају сваког поглавља дати су цртежи предшколаца, основношколаца и средњошколаца о томе како виде свој вртић или школу, што додатно обogaђује садржај књиге и омогућава читаоцима да анализирају и нагађају о њиховим „скривеним” порукама.

Имајући у виду изнесене констатације, може се закључити да је публикација намењена широком кругу читалаца и да представља значајан ресурс истраживачима, практичарима и креаторима образовних политика, који су заинтересовани и одговорни за подстицање и развој креативности у васпитно-образовном систему.

Марија Стојановић

Институт за педагошка истраживања, Београд, Србија